

Lovro. In ti se čudiš temu? Poslušaj me tedaj, ljubi Tone. Ko pridem ves moker domov, povem svojej materi vse, kar se je bilo zgodilo. Moja pobožna mati padejo na koleni ter se zahvalijo Bogu za mojo očetbo. Potlej me vprašajo, kdo je óni človek, ki mi je rešil življenje in če mu se sem dostojno zahvalil? Mene je bilo sram in hotel sem si z lažjó pomagati. Mati so to precej slutili, obrnili so se od mene in rekli: Lovro, Lovro! ti si hudobno dete in le zaslužena kazen te utegne poboljšati. Idi mi izpred očí! Ne morem te pri sebi imeti, dokler se ne poboljšaš. — Jaz sem se jokal in prosil odpuščenja. Potem mi nekako bolj prijazno rekó: Poslušaj me, Lovro! Pred nekaj leti je tvoj oče na bojišči rešil ranjenega vojaka, da ga konji niso pohodili. Ko je vojak potem ozdravel, prišel je takój k tvojemu očetu in se mu lepo zahvalil, da mu je življenje otél. Pozneje je bil vojak največji prijatelj tvojemu očetu in ljubila sta se kakor brata. Glej! to je bil plemenit človek.

Tone. In kako je bilo imé temu človeku?

Lovro. Ako se dobro spominjam, imenovali so ga mati: Antona Jugovića.

Tone (osúpel). To nij mogoče!

Lovro. Zakaj bi to ne bilo mogoče? — In zakaj si tako osúpel pri tem imenu? — Jaz sem bil do solz ganen, ko so mi mati vse to pripovedovali. Prijel jih sem za roko in jim odkritosrčno povedal svoj pregrešek. Tudi jim sem obljubil, da postanem od sih dob ves drugačen človek.

Tone. Živio, Lovro! To me veseli. Podaj mi svojo bratovsko roko! (Podá mu roko.)

Lovro. Ali te smem nekaj prositi?

Tone. In s čim naj ti postrežem, ker sem siromak?

Lovro. Z ničemur družim nego s tem, da si od danes moj dobri in zvesti prijatelj!

Tone (mu podá roko). To sem od srca rad! Ali mi pa tudi obljubiš, da po sedaj nikoli več nobenej živalci nič žalega ne storiš?

Lovro. Vse, vse rad obljubim, da mi le ostaneš dober in zvest prijatelj.

Tone. A zdaj mi je treba v hišo k materi. Uže komaj čakam, da se prebudi in jej ponudim dobrih jedil in krepilne pijače, ter jo razveselim s kako veselo pesenco. Z Bogom, Lovro! (Otide z gosli v roci.)

Lovro (gledajoč za njim). To je dober deček! Bog daj, da bi tudi jaz bil tako dober in pobožen, kakor moj prijatelj, Tone! Upam, da mi Bog k temu ne vzkrati svoje pomoči!

(Zagrinjalo pade).

Tretje dejánje.

(Igrališče ostane isto, kakor v drugem dejanji.)

PRVI PRIZOR.

Tone (sam). (Stopi iz hiše ter vije z rokama). O Bog! — Moj dobri Bog! Pomagaj, pomagaj mi, ubozemu otroku! Ali ga nij človeka, ki bi slišal moj jók in moje zdihovalje? — Lovro! Lovro! — Tudi ti si odšel? O jaz nesrečnež! — Mati mi je umrla! Kakor led je mrzlo njeno čelo, ki se je tolikokrat

potflo za mene; bleda so njena usta, ki mi so toliko lepega pripovedovala; mrtvi sta njeni roki, ki mi sta toliko dobrega izkazovali; počilo je njeno blago srcé, katero se je v ljubezni do mene topilo. Dà, mrtva si, preljuba moja mati, oh! mrtva — mrtva si! (Od žalosti ne more dalje govoriti.) Kako sem bil vesel, mislêč, da te okrepčam z dobrimi jedili in krepilno pijačo . . . ! Oh, dobre matere zdaj nemam več! Dà, dà, tebi se zdaj dobro godí, ker si v nebesih z mojim očetom, po katerem si toliko žalovala. In jaz? — Oh jaz sem sam, ter nemam nikjer nikogar, ki bi mi mogel nadomestiti tebe, mojo preljubo mater. O Bog! usmili se mene uboge sirote! Daj mi pomoč in tolažbo, ter me kmalu vzemi tjà gori, kjer so moji preljubi stariši! (Pade na zemljo in joka.)

DRUGI PRIZOR.

Tone, Minica in Ivanek.

Minica (ugledavši Toneta od daleč na zemlji ležati). Kaj je neki ubogemu Tonetu, kaj praviš Ivanek?

Tone (še zmirom na zemlji ležêč). O Bog! — O Bog!

Ivanek. Povédi, kaj se ti je zgodilo? Povédi! Prineseva ti vesele novice!

Tone. Oh, moja dobra mati!

Minica (sočutno). Tvoja dobra mati? Pa ne, da bi jej bilo slabejše?

Tone. Oh, moja dobra mati je — mrtva!

Minica (se stresne). Moj Bog!

Tone. In jaz sem zdaj sirota, od vseh ljudi zapuščen, nemam —!

Ivanek (mu prekine besedo). Nijsi ne zapuščen!

Minica. Daj, vstani! in poslušaj veselo novico, ki ti jo prineseva!
(Pomagata mu vstati.)

Ivanek. Pridi sèm k meni na moje srcé! Po sedaj si naš. Najini stariši pošljejo po té.

Minica. Najin oče je tvoj strijc, o katerem si nama pripovedoval, da je odpotoval v daljne tuje kraje. Zdaj se je nasélil v tem kraji, ter je imovit trgovec.

Ivanek. Res je takó, kakor ti je Minica povedala. Tvoja slika je razvozlala to uganko. Najin oče užé komaj čakajo, da te vidijo. In še nekaj več! Tudi tvoj oče so pri nas!

Tone (ves osúpel). Kaj? — Moj oče? Jaz da imam očeta? Nè! To nij mogoče! Ako me imata rada, prosim vaju, pustita me tukaj samega. Svoje mrtve matere ne morem takó pustiti. Bila mi je preveč dobra in ljubeznjiva! In če tudi jaz umrjem, prosim, pokopajte me poleg moje matere.

Minica (žalostno). Ti tedaj nečeš, da bi šel z nama?

Ivanek. Tvoj oče živi! Pri nas je!

Tone. Ivanek, ne bodi tako predrzen! — Ne šali se z menoj tako neusmiljeno. Moj oče so v nebesih, kder je zdaj tudi duša moje preljube matere. Tam góri v nebesih najdem obá; a tukaj na zemlji ne vidim nikoli več svojega očeta.

Minica. Veruj mi, da tvoj oče živi! In zakaj nečeš nama verjeti? Hudo ranjen je padel v krvavej bitki; a dober prijatelj ga je pobral in od-

nesel z bojišča. Tvoj oče je potem zopet ozdravel, ter je bil dolgo vjetnik v tujej zemlji, kder ga so najin oče dobili in rešilo iz sužnosti.

Ivanek. Dà, dà, tvoj oče živi in je užé precej časa pri nas. Zdrav je in čvrst, samo žalosten je zmirom, ker ne najde svojih preljubih. O koliko veselje, ko ugleda svojega ljubega sina!

Tone (ju gledajôč). Ali naj verjamem vama? Resnica se vama sicer vidi na licu, ali — ali — nè — nè — ne morem — —

Minica (izleče sliko iz žepa). Ná, vzemi to sliko!

Tone (sliko naglo poljubivši). To je slika moje matere. O povédita mi kdo jo je dal vama?

Minica. Tvoj oče, ki se je večkrat jokal, gledajôč to sliko.

Tone (pade na koleni). Tedaj je resnica, kar mi pripovedujeta! Moj oče živi! O Bog, kako sem ti hvaležen za to veliko milost! Tukaj v kôci mi leži mati mrtva, a ondu pri vas živi moj oče. Oče mi tedaj živi — čujte, mati! vstanite! — oče živi! — Oh, zamán! — Mati je mrtva ter ne čuje te prevesele novice! (Zakrije si lice z rokama in joka.)

Minica (prijemši ga za roko). Utolaži se, ter ne jokaj! Idi z nama k svojemu očetu. Oče ti je šel naproti, a ker sva midva od prevelicega veselja preveč hitela, nij mogel naju dohajati.

Tone (klečêč). Moj Bog! kako dober in usmiljen si meni siromaku. Čast in hvala Ti bodi na veke!

(Zagrinjalo pade).

Prosó.

Prosó je jednoletna rastlina, ki ne dela klasovja kakor pšenica ali ječmen, nego látovje, v katerem zernje ne zori enakomerno, nego od zgoraj nizdolu. Zeló občutljiva rastlina je to; posebno proti mrazu je jako nestrpeljiva. Po barvi je prosó mnogovrstno: belo, rumeno, rudeče in rujavo. Prav dobro stori na kakej novini, koder je mnogo rodovitne zemlje, sicer se navadno seje bolj v peščeno suho zemljo. Plevela ne trpi, zato se mora pridno pléti, kadar se plepel prikaže. Seje se navadno v prvej polovici meseca vélikega travna. Na 1 hektar dobre zemlje se poseje do 6 dekalitrov zrnja. Prosó rabimo navadno za pšeno (kašo), ki daje dober in jako tečen živež. Mej drugim zrnjem se prosó melje tudi za kruh; a tudi drožé se delajo iz proséne moke, katere porabijo gospodinje, da si vmesijo kruh. Prosó perotnina jako rada zóblje. Proséna slama je govejej živini posebno dobra in tečna hrana. Nekateri gospodarji spusté ovce na prosíšče, da prosó opléjejo. Ovce vso travo in plevel poiščéjo ter pojedó, a prósu ne storé nič žalega, še dotaknejo se ga ne; pravijo, da tem pótem se prosó najlaže opleje.

Prosó sejejo sim ter tja prav pogosto, posebno po toplejših krajih, kakor po Štajerskem, Kranjskem in Hrvatskem, koder se ga, ako je leto ugodno, prav obilo pridela.